

Jiří Karásek ze Lvovic (1871–1951)

Gotická duše (1900) – román

Hlavní hrdina (nemá jméno) je mladý muž z rodiny zatížené dědičným šílenstvím. Jeho rodiče záhy zemřeli a chlapce vychovávají podivínské tety, staré panny. Od dětství žije stranou normální společnosti ve svém vnitřním světě.

JAKÉ JSOU VLASTNOSTI A JAKÝ JE ŽIVOT PROTAGONISTY? VYPIŠTE SI KONKRÉTNÍ INFORMACE.

- I Byl poslední člen starobylé rytířské rodiny, ze které živilo několik žen, stížených hysterií, zatímco několik jiných jejich členů skončilo šílenstvím.
- II Jen nezřetelně se pamatoval na otce a matku
- otec Žil samotářsky. Trpěl pronásledovací mánií. Otupoval smysly morfiem. Ke konci života nevycházel vůbec z pokoje. Tam musila být zastřešena všechna okna. Nesnesl denního světla bez nervových záchvatů.
- Jeho výchova, svěřená péči starých tet, dala se v pradávném rodinném domě, plném těžkého, tmavého nábytku, s ovzduším tradic a legend pokolení, jež v něm obývalo po celá staletí.

Celé dny prochodil z komnaty do komnaty. Díval se strnulě ven; kde po rozmoklých chodnicích za neustávajícího drobného, sychravého deště zvolna tekla proud toho, čemu se říká život.

Ale zatímco tělo žilo docela strojově, v duši se rodil a vyrůstal jiný svět. Všechno, co ve světě skutečném ho nechávalo lhostejným, neb co jej odpuzovalo, nabývalo nyní jakoby zmnoženého života v nejpřudších odstínech.

Jeho duše bloudila sady a trbala lačně do těžkých kytic plnoucí nádhrou květů. Koupala ruce v jich smyslném aromatickém dechu. Snění jeho se rozlévalo znenáhla vždy v neurčitější plochy.

A pak už to nebyla určitá zahrada, určitá vůně, určité odstíny barev. Byl to jen: smutek toho všeho, barvy, tóny, vůně, lesk, vše dohromady. Bylo to něco rozčlívajícího, co uchvacovalo celou bytost a z čeho cítil rozkoš, ale zase ne určitou rozkoš, jen něco, co hrálo ténílo a z čeho nebylo lze se rozklínout a to bylo mučivé a sladké zároveň.

Mladík byl vychováván v duchu velmi vypjaté zbožnosti středověkého typu (proto *Gotická duše*), měl se stát knězem, ale nestane se jím, protože pochopí, že oficiální náboženský život je příliš povrchní. On chce něco jiného – to, co v následující ukázce představuje známá biblická postava Maří Magdaléna. CO TO JE? JAK TO SOUVISÍ S DEKADENCÍ?

(Kontext: protagonista je sám v kostele barnabitek (barnabítky jsou řeholnice, tj. jeptišky).)

A středověk jej zase obklopoval. Světci-asketi vztahovali k němu hubené ruce. Jejich tváře, pěstem ztýrané, jako by hleděly přísně v jeho obličej.

A pojednou jeho zrak spatřil podivný obraz. Nemohl hned rozeznati, koho představuje. Ze záplavy rudých vlasů svítil mrtvolný, posty zhubený obličej ženy, chýlící se nad lebkou.

Obraz jej přitahoval. Musil k němu se přiblížiti, v něj se dívat.

Ale čím více hleděl v obraz, tím se zdál mu záhadnější.

Pojednou vysvitly oči něčím jako smyslným... Ne, byl to klam... A přece: ty zraky byly tak záhadné...

Rozkoš, smích, tanec, purpurový oheň perverzních, rychle schnoucích květů, dráždivá nahota s vůní jako kmín... ovzduší půvabné neřesti.

Magdaléna...

Všim hříchem napřed prošla. Vyžila všechno. Vysála ze života všechny požítky. A pak přišla zhnusenost, únava ze všeho. A tu se zjevil on, jež bylo možno milovati a na nohy mu ryliti vůně a vlasy je stírat. Napřed bylo nutno milovati celý svět; než mohl se milovati Bůh.

Ano, je třeba milovati svět, okusiti jeho rozkoši. Pak teprve dojde k Bohu a ctnosti. Je třeba napřed hřešiti a pak teprve možno se stát světcem. Nutno milovati až do šílenství, by bylo možno se odříkati. Neboť není možno se odříkati, když se neuzilo a nepoznalo ničeho.

Žítí — žítí — to slovo si opakoval několikrát za sebou. V tom jediném slově leželo teď všechno. Jíti životem s vášnivou touhou a náklonností pro všechno v něm. Všechno, co bylo v něm, bylo jeho. Byl smysl a byla tráva stejně ve všem, v radosti i bolesti.

Je nutno život poznati. Připadla mu klauzura barnabitek. Jaký omyl: oděpřiti si poznání. Zavřít se před životem. Jakou cenu má ctnost, jež nebyla pokoušena? Původně byla radost, byla láska, byla věrnost. Ale ty, jež přicházejí k oltáři nedotčeny muži, aby zpívaly jednotvárné žalmy, — mají právo odsuzovati život, jehož nepoznaly; a jeho rozkoše, jichž neokusily?

Mladík zjistí, že žít takovýmto životem nedokáže, blíží se k němu rodové šílenství, jež vyvrcholí v zážitku náboženskohalucinačního vytržení, opět v kostele barnabitek. UMĚJTE TENTO ZÁŽITEK POPSAT. ČÍM JE DEKADENTNÍ? JAK CELÝ ROMÁN KONČÍ

V pozadí chrámu se otevřely dveře, a slavné, veliké procesí vstupovalo do chrámu. Procesí osob stísněných, nezřetelných, jichž obličejů nebylo lze rozeznati, leda jen jako nejasná tušení světlejších záchvěvů v pozadí vždy černějším a černějším. Jako personifikovaná Hruza vstupovali sem ti, kdo se odřekli života a své vzdechy pochovali v mrtvých zdech klauzur.

Veliký Kristus, pokrytý krvácejícími ranami, zářícími tmou jako rozežhavená mystická znamení, sestoupil teď z ramenou kříže a kráčel zvolna k oltáři.

Jeptišky se rozsedly po lavicích. A sklonily hlavy a pak rozechvěně padaly na kolena. Hned vzpínaly ruce, hned je svěsovaly, hned libaly škapuláře a hned se bily do prsou v kající vroucnosti.

A najednou zavzněl zvuk zvonku u oltáře. Kristus, oděn v ornát kněze, vystupoval po stupních a sloužil mši. A oblaka dýmu kadidlového chvěním zahalovala jeho postavu.

Kajícínice v šílenosti rozkoše, smíšené s bolestí, připlazily se až k němu, a pak nebylo nic viděti než masu těl na dlažbě chrámu, a nad nimi On, triumfující Vítěz, zvedající patěnu s hostií a kalich s posvátným vínem.

A tu zazněl divoký, jásavý zpěv, zpěv nejvyšší rozkoše a svrchovaných důků, který jako by škrtl hrdlo a který se dral přece ven, ven za každou cenu, i kdyby mělo býti zruháno celé tělo jeho křečí. A v tom zpěvu jako by byla fanfára všeho potlačeného života, potlačeného pohlaví. A zpěv ten jako by bil o stěny chrámu a bořil je, zdvíhal střechu a vyrážel okna a dveře. A vždy jásavěji a divočeji zněl.

A teď jest jejich. Neunikne jim. Jsou spojeni s Ním. Mluví Jeho Mlčelivý Majestát, Jeho nekonečnou, nevýčerpatelnou Moc. A zatímco mizí Prostor a Čas, co se kácí a řítí všechno kolem jako vlny do hlubiny víru: On zůstává a ony s ním.

A cítí, jak jimi, jich tělem, nervy a žilami, kostmi a všemi vlákný masa prochází jediný pocit blaha, syntetická bolest-rozkoš Marie a Magdaleny, matky držící umučené nahé tělo Synovo na kolenou, a hříšnice objímající mrtvého nebeského Milence a skrývající jeho tvář v proudech těžkých vlasů, mastmi napuštěných, rozvolněných.

A zase zazněl třikrát zvonek od oltáře, a jeptišky zpívaly tiše a pokorně Sanctus, Sanctus, Sanctus —

Ale teď najednou vykřikl on, vykřikl, aby jej slyšel ten, jenž dosluhoval mše u oltáře, vykřikl celou duší, zoufalou a zavrženou, by jej zaslechla nebesa, ta, jež jej zapřela a opustila, několikrát za sebou opětoval, co nejlaskavěji mohl, v tichu, jež zarážilo dech všech přítomných, divná, cizí slova, jež mu utkvěla v paměti:

— Eli, eli, lama sabachthani...

A pak vypukl v pláč a bil hlavou o zemi.

Vyvedli jej z kostela, kde nenadále zešlechl.

Byl teď zcela tich. Jen usedavě plakal.

Zavezli jej do ústavu choromyslných. Lékaři jej uznali nezhoditelným.

A poněvadž neměl příbuzných, kteří by se starali o něj, byl prodán jeho dům.

Z výtěžku prodeje ponechán v ústavě. Živořil v vichém šílenství ještě několik let, než zemřel.